

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 70

Fylke: Vest Agder

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Spangereid

Emne: Fra robåt og seil til motor

Bygdelag: Lindesnes

Oppskr. av: Olav Jarl Gahre

Gard: Fjelåskår

(adresse): Spangereid

G.nr. 162 Br.nr. 7,

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Samtale med August Fjelåskår født 1885, (tidl. sekretær i
Østl. Fiskeriselskap.)

SVAR

1, det var forskjellige båttyper til fiskeriene,
Til skjørgårdsfiske etter hummer, lyr, torsk o.l, ble
brukt små åpne robåter, De var ca, 18 fot lange og
var ~~xxxxfxxx~~ mye før i tida bygd av eikebord, De hadde
fo r ca, 50 - 60 år siden noen småbåter de kalte for
"Libåter", Navnet kom seg av den plassen de ble bygd,
Det var en plass inne i Lenesfjorden som bygde båter
dengang, I disse båtene brukte de ikke jernklink, men
trenagler, Det var tolleklamper med tollar forat de
kunne ro, Det var vanlig at de kunne ro med 2 par årer
om det trengtes når det blåste hardt, Ellers var det
vanlig å ro med et par årer, Til de forsan nevnte
fiskerier, pleide de være stundom 2 mann, far og sønn
eller 2 brødre, men det var ofte bare en mann som dreiv
hummerfiske o.l.

Det ble ikke fortalt om noe spesielt navn på de som var
med på båten(e),

Var det to mann på en båt til, f,eks, hummerfiske,
pleide den ene ro og den andre trekke teinene, Trakk de
garn, pleide begge trekke, men blåste det vind, måtte
den ene holde båten med årene og den andre dra inn og
sette ut garnet igjen,

Når de brukte seil, pleide den ene sitte med rorpinnen

og holde seilskjøtene i handen, Å seile små, åpne båter på ca, 18 fot, var en vanskelig kunst, og ikke alla kunne ta seg på det, Guttene var ikke svært gamle før enn de var med i båten og skulle lære å fiske, De måtte være med å ro litt, hjelpe til å holde båten når det blaste, trekke garn og lign, Noe fast plan var det ikke i opplæringen, Men når guttene var med fikk de lærdom ig innsikt etter hvert, De som deltok i vintersildefisket ved Haugesund herfra omkring ca, 1900 brukte åpne båter med seil og årer, disse båtene var ca 24 fot lange, og kunne på en dags fangst ta ca, 10 - 15 hl, sild,

11, Den første motor som kom til Lindesnes var en fisker som hette Syvert Abrahamsen Våge, Dette var omkring 1908, Han var født og vokset opp på Lindesnes, Han dreiv fiske og senere også fiskeeksport av klipfisk, Det var en flink mann, stor og stærk om hans styrke kunne det fortelles mange ting om, En mann med god innsikt i fiskeri, Det var en 4 hk, motor han satte i skøyta,

Omkring 1917 fikk Torvald Pedersen Goksem motor i skøyta, 4 hk, skandia motor, ~~Omkring~~ Han var en kjent fisker som fisket torsk på Revet utfor Lindesnes i sommermånedene, De kalte han mye for "Torskekongen" fordi han var så flink og dyktig revfisker, Samme år fikk også Jørgen Hansen Goksem og Albert Robertsen Lillehavn motor i skøyta og året etter Trygve Gabrielsen Lillehavn, ,Sistnevnte en 4 hk, Lysekil, Skandia. De forannevnte 3 fartøyer var skøyter med dekk, Lengde ca, 40 fot, og de dreiv fiske på Revet utfor Lindesnes os sildefiske ved Egersund og Haugesund i febr, og mars måned,

men også redskapene (sildegarnene økte, Med seilfartøyer ~~og båter~~ og båter var det vanlig med 4 mann og de hadde 4 garn hver, Når de dreiv sildefiske med seil måtte de også ha en ekstra båt med som de brukte til losjifartøy, Med motor i større skøyter hadde de kombinert siske og losjifartøy, med motor i skøytene var det vanlig å ha 6-7 sildegarn hver,, Ca fem manns besetning, Han som eide skøyta fikk 20 - 25 % av bruttobeløpet, Men etterhvert gikk de også over til en ny fordelingsmåte, Etter hvert som fartøyene ble større og dyrere, pleide skøyteeierne koste alle redskaper, Han fikk da 50 % av av bruttofangsten, Mannskapet de øvrige 50% som mannsparter, Eieren var også med i dette og fikk sin mannspart, Olje til fartøyet og fellesprovian t ble først tatt av bruttobeløpet, Motoren førte også med seg at de kunne drive annet slags fiske enn før, Nå kunne de drive snurpenotfiske, Den førtse not av dette slag var ei snurpenot etter makrell som kom i 1919, Det var 4 personer som begynte (Karl og Jørgen Lunde, Torbjørn Ganrielsen og Marius Stokke) alle fra Spangereid, Med motorskøyte kunne de også ta opp et nytt tralfiske etter reke på kysten utfor Lindesnes, Motoren kunne også brukes til å sveive inn tralen, isteden for å rulle den inn med hand Også for torskefisket på Revet utfor Lindesnes var motorskøytene et stort framskritt, Før måtte de selie ut og inn til fiskebankene, Ble det vindstille ble de liggende, Med motor ble de heller ikke hindret av motvind,

vanlig navvskap til motorskøyte under sildefisket fra 4 til 6 mann, Til revfisket 4 mann, Til tralfiske kunne de være 2-3 mann, Det ble ikke så lange turer

17309

I 1912 kom sekretær i Østlandske Fiskeriselskap til Lindesnes, Han hadde en liten lystbåt som hadde en liten 3 hk, amerikansk motor "Perfectum", han bestilte bort 2 motorer til ca, 20 ots åpne båter, Prisen var kr:700,- for båt og motor og det var to personer som kjøpte hver sin motorbåt, Når de hadde kjøpt båt til motor eller skøyte fikk de litt undervisning av dem som satte motoren i båten, men de måtte helst til verksted i Mandal når noe skulle repareres,

I den første tiden var det vanlig å skaffe pengene sjøl til kjøp, De fikk ikke noe hjelp av herredstyret eller andre institusjoner,

Motorene ble stort sett godt mottatta, men første tid hadde de adskillig bry med å få motoren til å gå. Men de lærte etterhvert, Største hindring va å skaffe penger til motor,

III, Motoren i fiskebåtene og dekkede fartøyer innledet et viktig avsnitt i fiskeriets historie,

Min hjemmelsmann hadde deltatt i sildefisket på Vestlandet omkring 1902- 03, Da så han bare seilbater på fiskefeltet,

i 1907 så han en en båt med i motor i, den deltok i fisket ved haugesund, Motoren sto helt framme i båten,

I 1908 så han 2 motorer. I 1909 var tallet økt betydelig,

Med motor i skøytene var ble også fartøyene større ~~ogxxxxxxx~~

Mens de med seilbåt under fisket på en dag kunne føre tillands ca, 15, hl, sild, kunne de med de første motor fartøyene som deltok i sildefisket få omlag 3 ganger så stor dagsfangst, Totalkvantummet på en sesong økte også betydelig, Minhjemmelsmann nevnte at i 1903 hadde de med seilibåt fisker 450 hl, i sesongen, i 1913 ble fangsten 700 hl, i år 1934 med motorskøyte var fangsten 4000 hl, sild,

Når det gjalt vffisket på Revet et er torsk, pleide de såsant været var rimelig, seile ut mandag kvelg og komme tilbake lørdag,

Men også for skjærgårdsfisket var det en stor fordel da motoren kom, Etter ca, 1920 åra vinner motoren fram her også, Det ble satt motor i båter ca, 20 fots og større båter ca, 24 fots, Det var vanlig med $3\frac{1}{2}$ og $4\frac{1}{2}$ hk, motor, "Marna". motoren fabrikkert i Mandal slo helt ut andre merker omkring 1930 åra,

På mange av disse små åpne motorbåtene pleide de bygge et halvdekke fra seiltofta til baugen, Dette var til stor nytte i mot sjøen, Båten tok da ikke så mye vann inn, med motorbåt kunne også skjærgårdsfisket utvides, Med små robåter ca, 18 fot med seil og årer, var det vanskelig å komme ut på Nesekletten (en fiskebank ca, 2 til 5 kvartmil fra sør for Lindesnes fyr, På denne fiskegrunne var det særlig lyr som de tok på sluk og sei, (kylp). Lyrefiske ble et betydelig skjærgårdsfiske, Med store motorbåter ca, 23 fot kunne de komme forholdsvis hurtig ut til fiskeplassene, De kunne også holde det ute lenger på sjøen i uvær enn med små seile skjakter,

Enkelte begynte også å fiske hummer fra motorbåt, Mens det før med vanlig roskjette med 2 mann pleide ha ca, 80 - 100 hummerteiner, kunne de med motorbåt øke tallet betydelig, De kunne også komme lenger ut til de ytterste holmer og skjær.

Til disse fiskerier med motorbåt pleier det å være 1 og 2 mann.

Min hjemmelsmann fortalte at han har skrevet en lengere artikkel om fiskeriene i eldre tid på Sørlandskysten, Artikkelen sto i bladet "Fedrelandsvennen" som kommer ut i Kr,sand S, Artikkelen sto i avisens 75års jubileumsnummer 3, juli 1950,

Svar på spørrelista avsluttet

28, oktober 1962,
Olav Jarl Gahre
Olav Jarl Gahre